

Emoționantă reînălțare cu un mare actor

În 1980, după 35 de ani de teatru în România, timp în care a jucat și a montat, cu aceleași remarcabile rezultate, în limbile română, maghiară și germană, actorul și regizorul Constantin Anatol pleca în patria strămoșilor săi: Israel. Acum, după aproape un sfert de secol de teatru și film în limba ebraică, la 83 de ani, Constantin Anatol a revenit în România natală pentru a prezenta, în limba română, piesa lui Felix Mitterer *Hotel Siberia*, o zguduitoare monodramă, mărturia unui bătrân care, aflat în pragul morții, continuă să iubească viața și oamenii, să judece lumea cu luciditate și umor, să se sacrifice pentru cei dragi, chiar dacă aceștia nu o merită. A fost o adevărată bijuterie de interpretare actricească, pe care, la vârsta senectuții, Constantin Anatol, cu o tinerețe spirituală de invidiat, ne-a dăruit-o cu generozitatea artistică pe care i-o știu și i-o admir de peste cinci decenii.

Prezentat la București (orașul în care Anatol și-a început cariera de actor profesionist la Teatrul Nostru al Dinei Cocea), la Târgu Mureș și la Cluj (orașele în care s-a desfășurat cea mai mare parte a vieții artistice a maestrului), spectacolul a fost însoțit și de lansarea unei captivante cărți de amintiri intitulată *Vânător de fluturi – Cronică romanțată despre teatru, oameni... și nu numai*, apărută, chiar în ziua primei reprezentații, la Editura Mentor din Târgu Mureș.

Scriitorul ATTILA VÁRI, originar din Târgu Mureș, acum director al Centrului Cultural al Republicii Ungare, instituție care a găzduit reprezentația bucureșteană a extraordinarului spectacol al lui Constantin Anatol, a așternut pe hârtie câteva gânduri legate de acest emoționant eveniment artistic. (Zeno Fodor)

Attila VÁRI

CONSTANTIN ANATOL

Cine a învățat gramatică știe că există verbe și substantive, verbe ajutătoare și nume proprii, că putem vorbi de subiect și predicat, de adjectiv și de numeral... Fiecare cuvânt poate fi definit printr-o noțiune gramaticală, dar nu toate noțiunile pot fi regăsite în dicționarele noastre.

Nu vă speriați, nu scriu un articol de lingvistică. Aș vrea doar să lămuresc o noțiune.

Care este această noțiune?

Pusă așa, întrebarea nu e corectă, pentru că nu *care* este noțiunea trebuie să întrebăm, ci *cine* este ea.

Iar răspunsul este foarte simplu: Constantin Anatol.

Este o noțiune, pentru că nu cunosc alt actor în afara lui care să joace în patru limbi și care, la peste optzeci de ani, stăpânind la perfecție toate tainele meseriei, e capabil să ducă la bun sfârșit interpretarea unei monodrame.

E o noțiune, pentru că un adevărat cetățean al Lumii, aplaudat de spectatorii din Cluj și Târgu Mureș, București și Budapesta, care se mișcă pe scenele din

Israel tot atât de familiar cum a făcut-o cândva printre starurile de la Festivalul de film din San Sebastian.

Poate că cel mai mare secret al vieții sale – pe lângă nenumăratele roluri principale din teatru și film, montările pe care le-a semnat, educarea unor generații de studenți – este acela că a reușit, în ciuda tuturor murdăriilor secolului XX, să păstreze valoarea cea mai importantă: omenia în mijlocul neomeniei; iată de ce se poate simți el acasă în nenumărate orașe ale Europei, acolo unde prietenii, admiratorii, sau doar simpli iubitori de teatru îl așteaptă cu noi și noi realizări.

Nu scriu o cronică de teatru. Nu vreau să analizez cutremurătoarea sa creație din spectacolul *Hotel Siberia*. Eu sunt doar un scriitor maghiar care consideră de datoria sa să lămurească noțiunile și – pentru că am norocul să-l fi văzut de aproape cinci decenii pe sfintele scânduri ale scenei și să-l cunosc personal de peste treizeci de ani – încerc să dezleg misterul acestei noțiuni.

Deci, cine este El?

Înainte de toate, un sacerdot al Thaliei, al cărui cămin este teatru. Nimic deosebit în asta, dar dacă teatrul este căminul său, atunci ce pot să mai spun despre tatăl și soțul model. Căminul său este, așadar, și locuința familială, dar și teatrul. Și asta nu este nimic ce ar putea provoca schizofrenie.

Două cămine? Da, pentru că le tratează pe amândouă cu maximă seriozitate.

Le tratează cu seriozitate? Da, pentru că în tot ce face este de o cumpănire bărbătească, până și poantele celor mai hazlii glume le spune cu o față atât de impasibilă, cum o poate face numai cel care știe că o glumă este cea mai scurtă poveste cu tâlc.

Nu am putut să fiu de față la spectacolele pe care le-a susținut la Cluj și Târgu Mureș, au ajuns la mine doar ecurile succesului lor.

Am fost însă martor la spectacolul de la București, prezentat pe scena Centrului Cultural al Republicii Ungare, unde l-am savurat alături de mari reprezentanți ai vieții teatrale românești. Cerând de la bun început iertare de la cei pe care nu-i pomenesc, vreau să subliniez că i-am văzut printre spectatori pe Radu Beligan, Iurie Darie, Ovidiu Iuliu Moldovan...

Centrul Cultural Maghiar? Dramaturg austriac? Spectacol în limba română? Regizor belgian? Actor din Israel?

Esența unui semn de întrebare este că trebuie să răspundem întrebării.

Și care poate fi răspunsul?

Să lansăm diferite ipoteze!

Răspunsul este o noțiune.

Iar noțiunea, așa cum am mai spus-o, se numește Constantin Anatol.

E verb, pentru că acționează; e substantiv propriu, pentru că există într-un singur exemplar; dar este și numeral, pentru că, după nenumărate spectacole de succes și pe lângă mărimea calculabilă a anilor săi, este unic și nerepetabil.

